

Sygn. akt **III AUa 1352/14**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marta Sawińska (spr.)

Sędziowie: SSA Jolanta Cierpiał

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans

Protokolant: st.sekr.sąd. Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 19 stycznia 2017 r. w Poznaniu

sprawy **D. H. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o rentę rodzinną

na skutek apelacji D. H. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 28 kwietnia 2014 r. sygn. akt VIII U 1048/13

1. Oddala apelację;

2. Przyznaje ze Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Poznaniu na rzecz adw. A. S. kwotę 120 zł powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w instancji odwoławczej.

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Marta Sawińska	SSA Jolanta Cierpiał
-------------------------------------	--------------------	----------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 07.02.2013r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. działając na podstawie przepisów art. 68 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r., Nr 153, póź. 1227 ze zm.) oraz ustawy z dnia 24.01.1991r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (tj. Dz. U. z 2002r., Nr 42, póź. 371 ze zm.), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 28.09.2012r., odmówił D. H. (1) przywrócenia prawa do renty rodzinnej od dnia 01.01.2013r.

W uzasadnieniu powyższej decyzji organ rentowy wskazał, że dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej: 1. do ukończenia 16 lat; 2. do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo 3. bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, którym mowa w pkt 1 lub 2. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje Lekarz Orzecznik lub Komisja Lekarska ZUS. Orzeczeniem z dnia 28.01.2013r. Komisja Lekarska ZUS stwierdziła, że D. H. (1) nie jest całkowicie niezdolny do pracy, a zatem nie spełnia warunków do dalszej wypłaty renty rodzinnej.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył D. H. (1), wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji i o przyznanie prawa do renty rodzinnej. W uzasadnieniu odwołujący wskazał, że stan jego zdrowia psychicznego nie uległ poprawnie, wręcz przeciwnie pogorszył się. Odwołujący wskazał, że choruje na schizofrenię z zaburzeniami halucynogennymi.

Sąd Okręgowy – Wydział Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2014 r. (sygn. akt: VIII U 1048/13):

1. oddalił odwołanie;

2. przyznał ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. A. S. w P., ul. (...) kwotę 120 zł + VAT (sto dwadzieścia złotych + VAT) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego z urzędu.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu I instancji stanowiły następujące ustalenia i rozważania.

Odwołujący D. H. (1) urodził się w dniu (...), posiada wykształcenie średnie ogólne (bez matury), skończył (...) Liceum dla Dorosłych. Odwołujący nie pracował zawodowo, pracował i nadal pracuje w Spółdzielni (...) jako pracownik fizyczny, wykonuje proste czynności manualne.

Ojciec odwołującego - K. K. (1) urodził się w dniu (...), zmarł w dniu 18.04.1992r.

D. H. (1) od 2008r. do dnia 30.11.2012r. pobierał rentę rodzinną po zmarłym ojcu, z ostatnim rozpoznaniem (orzeczenie Lekarza Orzecznika ZUS z dnia 15.11.2011r.): schizofrenia paranoidalna i uzależnienie od substancji psychoaktywnych mieszane.

W dniu 28.09.2012r. ubezpieczony D. H. (1) złożył wniosek o przywrócenie mu prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu.

W dniu 07.11.2012r. wnioskodawca został przebadany przez Lekarza Orzecznika ZUS, który stwierdził, że D. H. (1) jest częściowo niezdolny do pracy do dnia 30.11.2014r. i nie jest całkowicie niezdolny do pracy. Lekarz Orzecznik ZUS rozpoznał u odwołującego schizofrenię paranoidalna w okresie częściowej remisji.

D. H. (1) wniósł sprzeciw od orzeczenia Lekarza Orzecznika do Komisji Lekarskiej, która orzeczeniem z dnia 28.01.2013r. podtrzymała stanowisko Lekarza Orzecznika, stwierdzając częściową niezdolność do pracy do dnia 30.11.2014r. i nie stwierdzając stanu całkowitej niezdolności do pracy. Komisja Lekarska rozpoznała u D. H. (1) schizofrenię paranoidalna w okresie częściowej remisji.

Powyższe orzeczenie stało się podstawą wydania spornej decyzji odmawiającej wnioskodawcy przywrócenia prawa do renty rodzinnej.

W związku z treścią orzeczenia komisji lekarskiej ZUS oraz odwołania Sąd Okręgowy dopuścił z urzędu dowód z opinii biegłych psychologa i psychiatry na okoliczność czy odwołujący jest całkowicie niezdolny do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub czy odwołujący stał się całkowicie niezdolny do pracy w okresie: do ukończenia 16 lat, do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczył 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia.

Biegli psychiatra - dr R. G. i psycholog - mgr R. L. (1) rozpoznali u odwołującego ogólną sprawność umysłową istotnie poniżej przeciętnej, psychologiczne wykładniki dysfunkcji (...), nieprawidłowy rozwój osobowości, zaburzenia sfery emocjonalno-popędowej, zależność od środków psychoaktywnych w wywiadzie (od wieku wczesno młodzieńczego), schizofrenię paranoidalną w wywiadzie i zaburzenia urojeniowe podobne do schizofrenii u ubogim obrazie klinicznym spowodowane używaniem środków psychoaktywnych.

W uzasadnieniu opinii biegli psychiatra i psycholog wskazali, że na podstawie badań specjalistycznych z uwzględnieniem dostępnej, obszernej dokumentacji lekarskiej oraz akt sprawy nie stwierdzają objawów choroby psychicznej zdiagnozowanej jako schizofrenia paranoidalna. Według biegłych zgłaszane objawy prześladowcze, zanotowane również przez lekarza leczącego specjalistę psychiatrę w wieku 23 lat nie mogą stanowić o rozpoznaniu choroby psychicznej, tj. schizofrenii. Wieloletnie używanie środków psychoaktywnych czyli narkotyków skutkuje obecnie nie tylko zubożeniem emocjonalnym, zubożeniem osobowości, ale możliwie, że również nastawieniem ksobnym. Biegli zgodzili się z orzeczeniem Komisji Lekarskiej ZUS z dnia 28.01.2013r. co do częściowej niezdolności do pracy do dnia 30.11.2014r. W ocenie biegłych psychiatry i psychologa orzeczenie Lekarza Orzecznika ZUS z dnia 15.11.2011 r. jest oparte na błędnej diagnozie, biegli nie rozpoznali schizofrenii paranoidalnej mimo, że takie rozpoznanie pochodzi ze szpitala psychiatrycznego w G., a szczególnie od lekarza leczącego specjalisty psychiatry. Również badanie specjalistyczne przeprowadzone przez specjalistę psychiatrę konsultanta ZUS z dnia 19.10.2012r. nie potwierdza schizofrenii. Odwołujący jest nadal częściowo niezdolny do pracy do dnia 30.11.2014r. z powodu płytkiego defektu psychicznego spowodowanego wieloletnim używaniem środków psychoaktywnych z zaburzeniami urojeniowymi podobnymi do schizofrenii.

Powyższa opinia została doręczona odwołującemu i pozwanemu organowi rentowemu. Na rozprawie w dniu 16.09.2013r., ustanowiony dla odwołującego pełnomocnik z urzędu wniósł o przeprowadzenie dowodu z opinii innych biegłych psychiatry i psychologa wobec sprzeczności, jaka zachodzi pomiędzy opiniami, jakie wcześniej zapadały. Pełnomocnik odwołującego podkreślił, że wcześniejsze opinie jednoznacznie wskazywały na całkowitą niezdolność odwołującego do pracy, a w obecnej opinii biegli nie wskazali na przesłanki, które wskazywałyby na poprawę stanu zdrowia odwołującego. Pełnomocnik odwołującego z urzędu wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego z urzędu, które nawet w części nie zostały opłacone.

Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy postanowił przeprowadzić dowód z opinii innego zespołu biegłych - psychiatry i psychologa na okoliczność jak postanowienie Sądu z dnia 28.03.2013r. Jak wynika z treści notatki służbowej z dnia 31.10.2013r., odwołujący nie zgłosił się do badania lekarskiego w dniu 23.10.2013r. i 29.10.2013r. W aktach znajduje się nie podjęte wezwanie do badania lekarskiego. Odwołującego wezwano ponownie do badania lekarskiego na dzień 27.11.2013r. i 05.12.2013r.

Z notatki służbowej z dnia 17.12.2013r. wynika, że odwołujący nie zgłosił się do badania lekarskiego wyznaczonego na dzień 27.11.2013r. i 05.12.2013r. W aktach znajdują się nie podjęte wezwania do badania lekarskiego.

Na rozprawie w dniu 19.02.2014r., pełnomocnik odwołującego wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego z urzędu, które nawet w części nie zostały opłacone.

Sąd Okręgowy uchylił postanowienie Sądu z dnia 16.09.2013r. w przedmiocie przeprowadzenia dowodu z opinii innych biegłych psychologa i psychiatry, oraz oddalił wniosek pełnomocnika odwołującego o przeprowadzenie dowodu z opinii innych biegłych psychologa i psychiatry.

Pełnomocnik odwołującego zgłosił do protokołu zastrzeżenie odnośnie postanowienia oddalającego wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii zespołu innych biegłych sądowych.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji wydał zaskarżony wyrok uznając, iż odwołanie nie jest zasadne.

Istota sporu zawisłego przed Sądem sprowadza się rozstrzygnięcia, czy zostały spełnione przesłanki niezbędne dla przyznania D. H. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu K. K. (1).

Sąd Okręgowy przytoczył przepisy art. 65 ust.1, 67 ust.1 i 68 ust.1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych a także przepisy art. 12 i 13 ust.1 tej ustawy.

Sąd I instancji argumentował, iż nie ulega wątpliwości, że odwołujący D. H. (1) jako syn zmarłego K. K. (1) należy do kręgu osób uprawnionych do renty rodzinnej po nim.

Konieczne zatem było ustalenie, czy odwołujący jest całkowicie niezdolny do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolny do pracy w okresie do ukończenia 16 lat lub do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczył 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat.

Lekarz Orzecznik ZUS oraz Komisja Lekarska ZUS po badaniu odwołującego, orzeczeniem stwierdzili, że nie jest on całkowicie niezdolny do pracy. Orzeczenie Komisji Lekarskiej ZUS stało się podstawą wydania spornej decyzji odmawiającej wnioskodawcy prawa do renty rodzinnej. Ze stanowiskiem tym nie zgodził się ubezpieczony wnosząc odwołanie od powyższej decyzji do Sądu.

W niniejszej sprawie odwołujący był badany przez biegłych lekarzy sądowych z dziedziny psychiatrii i psychologii. W wydanej opinii biegli stwierdzili zgodnie, że brak jest podstaw klinicznych do orzekania u odwołującego całkowitej niezdolności do pracy przed 16 rokiem życia. Biegli stwierdzili, że odwołujący jest nadal częściowo niezdolny do pracy do dnia 30.11.2014r. z powodu płytkiego defektu psychicznego spowodowanego wieloletnim używaniem środków psychoaktywnych z zaburzeniami urojeniowymi podobnymi do schizofrenii. Powyższa opinia w ocenie Sądu Okręgowego w sposób zupełny, wyczerpujący i nie budzący wątpliwości i zastrzeżeń obrazuje stan zdrowia odwołującego w kontekście jego zdolności do pracy. Sąd Okręgowy podkreślał, iż biegli nie stwierdzili, że odwołujący jest osobą zdrową, jednakże zwrócili uwagę, że schorzenia, na które cierpi zarówno osobno, jak i rozważane łącznie nie skutkują całkowitą niezdolnością do pracy.

Sąd I instancji zaznaczał, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego (wyrok SN z 15.11.2002r., nie publ.) opinia biegłego podlega, jak inne dowody, ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., lecz co odróżnia ją pod tym względem, to szczególne dla tego dowodu kryteria oceny, które stanowią: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej.

W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie uzasadnienie opinii biegłych, dobranych specjalnościami do schorzeń ubezpieczonego wskazanych w orzeczeniu Komisji Lekarskiej ZUS i w odwołaniu w pełni odpowiada wymaganiom zawartym w art. 285 § 1 k.p.c. i pozwala Sądowi na pełną kontrolę oceny sprawności organizmu ubezpieczonego, w aspekcie jego zdolności do wykonywania pracy przed ukończeniem 16 roku życia.

Opinia biegłych była kategoryczna i stanowcza, co sprawia, że nie budzi ona wątpliwości.

Jak już wcześniej wskazano odwołujący nie podważył skutecznie wywodów opinii, nie przedstawił argumentów, które poddawałyby w wątpliwość wnioski z opinii płynące, co więcej nie zgłosił żadnych merytorycznych uwag pod adresem opinii. Swojego stanowiska odnośnie tego, iż nie zgadza się z wydaną opinią nie uzasadnił. Nie wykazał, że opinia jest niespójna, nielogiczna, czy zwiera sprzeczności.

W wyroku z dnia 21.11.1974r. (OSP 1975/5/108) Sąd Najwyższy wskazał, że jeżeli opinia biegłego jest tak kategoryczna i tak przekonująca, że sąd określoną okoliczność uznaje za wyjaśnioną, to nie ma obowiązku dopuszczania dowodu z dalszej opinii biegłych. Podobnie w wyroku z dnia 04.08.1999r. (OSNP 2000/22/807) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, iż potrzeba powołania innego biegłego powinna wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonej opinii.

W niniejszej sprawie opinia biegłych była kategoryczna i przekonywująca, a wszelkie wątpliwości zostały przez biegłych wyjaśnione. Dlatego też zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd nie jest obowiązany dążyć do sytuacji, aby opinią biegłego zostały przekonane również strony, co zresztą najczęściej wyklucza się wzajemnie, gdyż opinia korzystna dla jednej strony, nie przekonuje strony przeciwnej. Wystarczy zatem, że opinia jest przekonująca dla sądu, który wiążąco też ocenia, czy biegły wyjaśnił wątpliwości zgłoszone przez stronę.

Z treści opinii jednoznacznie wynika, że odwołujący nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolną do pracy w okresie do ukończenia 16 lat lub do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczył 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat.

Dlatego też mając na względzie treść przepisów art. 68 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych należy stwierdzić, iż wnioskodawca nie spełnił kryterium, od którego uzależnione jest przywrócenie prawa do renty rodzinnej.

Wyniki postępowania przed Sądem Okręgowym doprowadziły do analogicznych ustaleń jak te, które poczynił organ rentowy. Dlatego też Sąd Okręgowy podzielając stanowisko organu rentowego na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego oraz art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w punkcie 1 wyroku oddalił odwołanie.

Na podstawie § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokatów oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) Sąd Okręgowy w punkcie 2 wyroku przyznał ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. A. S. w P., ul. (...) kwotę 120 zł + VAT tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego z urzędu.

Apelację od tego wyroku w całości złożył odwołujący D. H. (1), który działając przez pełnomocnika z urzędu zarzucił:

a) naruszenie przepisów postępowania, tj. art 233 §1 k.p.c., przez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego, to jest opinii biegłych dr. Med. R. G. i psychologa, mgr R. L. (2) z dnia 19 czerwca 2013 r., polegającą na przyjęciu, iż opinia jest kategoryczna i stanowcza, i jako taka nie budzi wątpliwości, podczas gdy z postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu VIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych, wydanego na rozprawie w dniu 16 września 2013 r., wynika, iż Sąd I instancji przychylił się do wniosku dowodowego pełnomocnika odwołującego o przeprowadzenie dowodu z opinii innych biegłych psychiatry i psychologa wobec sprzeczności, jaka zachodzi pomiędzy w/w. opinią, a wcześniejszymi opiniami, na podstawie których odwołującemu przyznano prawo do pobierania renty rodzinnej, z czego wprost wynika, iż Sąd posiadał wątpliwości co do stanowczości i kategoryczności opinii z dnia 19 czerwca 2013 r., którą następnie uznał za wystarczającą do oparcia na niej wyroku z dnia 28 kwietnia 2014 r.;

b) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 2 k.p.c., przez brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego polegający na pominięciu w tej ocenie orzeczenia Lekarza Orzecznika ZUS z dnia 15 listopada 2011 r. znajdującego się w aktach organu rentowego, które Sąd I instancji uznał za wiarygodne, chociaż z tego orzeczenia wynika wersja przeciwna do później wydanych opinii, w szczególności, opinii z dnia 19 czerwca 2013 r. i sprzeczności tej Sąd I instancji nie wyjaśnił w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku;

c) naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 217 § 3 k.p.c., poprzez przyjęcie, iż wszystkie wątpliwości w przedmiotowej sprawie zostały dostatecznie wyjaśnione w oparciu o opinię biegłych z dnia 19 czerwca 2013 r. i w konsekwencji uchylenie w dniu 19 kwietnia 2014 r. postanowienia z dnia 16 września 2013 r. o przeprowadzeniu dowodu z opinii innych biegłych psychologa i psychiatry, podczas gdy z powyższych okoliczności wynika, że w dniu 16 września 2013 r. Sąd I instancji miał wątpliwości co do stanu faktycznego w przedmiotowej sprawie, w związku z czym postanowił przeprowadzić w/w. dowód, a następnie, pomimo nieprzeprowadzenia w/w. dowodu, uznał w dniu 19 kwietnia 2014 r., iż wszelkie wątpliwości zostały wyjaśnione;

3. na podstawie art. 381 k.p.c., wniósł o przeprowadzenie dowodu z opinii innych biegłych psychologa i psychiatry na okoliczność wskazaną w postanowieniu Sądu I instancji z dnia 28 marca 2013 r. (akta sprawy karta 6), który to wniosek został, zdaniem skarżącego, niesłusznie oddalony przez Sąd pierwszej instancji, mimo iż potrzeba przeprowadzenia tego dowodu została potwierdzona przez Sąd wprost w postanowieniu z dnia 16 września 2013 r., jednocześnie wyjaśnił, iż przeprowadzenie dowodu nie było możliwe ze względu na brak kontaktu z odwołującym, wobec czego nie ma pewności, że miał on świadomości o korespondencji sądowej kierowanej do niego;

Wskazując na te zarzuty pełnomocnik odwołującego wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, to jest, przyznanie odwołującemu prawa do renty za okres wskazany w odwołaniu, tj. od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia ogłoszenia wyroku, wraz z należnymi odsetkami; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu

Nadto wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa, na rzecz pełnomocnika odwołującego, kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu, które nie zostały opłacone w całości lub choćby w części, a także zwrot kwoty 30 zł, uiszczonej przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu tytułem opłaty od apelacji.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I Instancji przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c.. Na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, które tutejszy Sąd w pełni podziela i przyjmuje za własne bez potrzeby ponownego ich przytaczania.

Istota sporu w analizowanej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia czy zostały spełnione przesłanki niezbędne dla przyznania D. H. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu K. K. (1).

Na wstępie niniejszych rozważań, należało powołać podstawy prawne orzeczenia.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. 2009r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Ust. 2 powołanego przepisu stanowi, iż przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Z kolei w myśl art. 67 ust. 1 powołanej ustawy do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71:

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, w tym również w ramach rodziny zastępczej;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice.

Przepis art. 68 ust. 1 w/w ustawy stanowi, iż dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

1. do ukończenia 16 lat,
2. do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
3. bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt. 1 lub 2.

Przepis art. 12 cyt. ustawy stanowi, iż niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 cyt. ustawy przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania, co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się:

- 1) stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji;
- 2) możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Zgodnie z art. 61 cyt. ustawy prawo do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ubezpieczony ponownie stał się niezdolny do pracy.

Przywrócenie prawa do renty następuje ex lege w razie ponownego powstania niezdolności ubezpieczonego do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa przysługującego mu uprzednio, jeżeli prawo to ustało wskutek ustąpienia niezdolności do pracy (por. wyroki SN: z dnia 7 listopada 2001 r., II UKN 565/00, OSNAPiUS 2003, nr 14, poz. 340; z dnia 20 lutego 2006 r., I UK 170/05, OSNPUSiSP 2007, nr 1-2, poz. 30).

Nie ma tu znaczenia, czy dochodzi do przywrócenia tego samego stopnia niezdolności do pracy. Jeżeli przywróceniu prawa do renty towarzyszy zmiana stopnia niezdolności do pracy w stosunku do pierwotnie przyznanego świadczenia, organ rentowy dokona tylko odpowiedniej korekty wysokości renty.

Zważyć również należy, iż sam moment ustalania przywrócenia prawa do renty nie jest istotny w tym sensie, że może do niego dojść także po upływie 18 miesięcy od ustania prawa do renty. Ważne jest tu tylko, by ponowna niezdolność do pracy powstała w ciągu 18 miesięcy od ustania tego prawa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji uczynił przedmiotem dowodu fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.), nie ograniczał stron w możliwości składania wniosków dowodowych, a dla wyjaśnienia istoty sprawy przeprowadził postępowanie dowodowe uwzględniając wszystkie powołane dowody. W sędziowskiej ocenie materiału dowodowego Sąd Apelacyjny nie stwierdza żadnych uchybień, które mogłyby stanowić podstawę apelacji.

Przechodząc do rozważań Sądu I instancji w przedmiocie oceny stanu zdrowia wnioskodawcy pod kątem jego niezdolności do pracy, Sąd Apelacyjny w pełni zgadza się z twierdzeniami Sądu Okręgowego. Postępowanie dowodowe w powyżej wskazanym zakresie zostało przeprowadzone prawidłowo, bowiem oparte było na wiedzy biegłych lekarzy sądowych. Na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, co do stanu zdrowia D. H. (1).

Z uwagi na treść zarzutów apelacyjnych Sąd Apelacyjny na podstawie art. 382 k.p.c. postanowił, w celu pełnego wyjaśnienia spornej, w niniejszym postępowaniu kwestii, przeprowadzić uzupełniające postępowanie dowodowe tj. przeprowadzić dowód z opinii biegłego lekarza sądowego psychiatry i psychologa na okoliczność, czy D. H. (1) jest osobą całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub czy też D. H. (1) stał się całkowicie niezdolny do pracy w okresie

- do ukończenia 16 lat;

- do ukończenia nauki w szkole jeżeli przekroczył 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do

osiągnięcia 25 lat życia

a w przypadku stwierdzenia niezdolności do pracy - czy jest ona trwała czy okresowa, jeżeli tak to należy określić datę końcową.

Ponadto biegli winni się ustosunkować do opinii z dnia 19.06.2013r. (k. 18 akt sądowych) oraz do badania psychiatrycznego z dnia 18.07.2014r. dołączonego do pisma procesowego pełnomocnika wnioskodawcy z dnia 2.10.2014r.

W szczególności biegli winni odpowiedzieć na pytanie, czy zgadzają się z diagnozą lekarza P. S., stwierdzającą u D. H. (1) schizofrenię paranoidalną i czy to schorzenie może powodować u wnioskodawcy całkowitą niezdolność do pracy, jeżeli tak to w jakim okresie czasu.

W opinii biegłych psychiatry W. M. oraz psycholog B. G. z dnia 21.04.2015r. biegły psychiatra rozpoznał u odwołującego schizofrenię w dokumentacji bez istotnego defektu psychotycznego, zaburzenia spostrzegania i myślenia w przebiegu uzależnienia mieszanego, sprawność umysłową w dolnych granicach normy, zaburzenia osobowości na podłożu dyskretnych zmian organicznych (...).

Biegła psycholog rozpoznała:

Sprawność intelektualna na pograniczu normy i niepełnosprawności w stopniu lekkim. Cechy organicznego uszkodzenia (...). Utrwalone tendencje do dezintegracji osobowości z dominującymi objawami depresyjnymi w przebiegu zespołu stresu pourazowego. Wskazana bezwzględna abstynencja od substancji psychoaktywnych i ponowne podjęcie psychoterapii indywidualnej.

W łącznej opinii biegłych biegli psychiatra i psycholog stwierdzili, iż zgadzają się z opinią z dnia 19.6.2013r. poprzedniego zespołu biegłych, o braku podstaw do stwierdzenia całkowitej psychicznej niezdolności odwołującego do pracy.

Załączona dokumentacja z obserwacji odwołującego z pobytu w ZK, w okresie przekraczającym pół roku, wykazała, że w trakcie wymuszonej abstynencji od alkoholu i narkotyków, odwołujący nie ujawniał żadnych zaburzeń psychotycznych, był w stanie przystosować się do obciążających wymagań tego środowiska i bez uchwytnej trudności w nim poprawnie funkcjonować.

W obserwacjach biegłych nie stwierdzono defektu w następstwie rozpoznawanej wcześniej schizofrenii. Zaburzenia ujawniające się w związku z używaniem środków psychoaktywnych i zaburzenia osobowości na podłożu dyskretnych zmian (...), u osoby ze sprawnością umysłową w dolnych granicach normy uzasadniają co najwyżej częściową niezdolność do pracy. Powód w przypadku odzyskania motywacji do zatrudnienia i uzyskania pracy jest zdolny do zarobkowania w zakresie prostych prac fizycznych, szczególnie na części

etatu, co odpowiada częściowej niezdolności do pracy.

Zarządzeniem z dnia 4 lutego 2016r. akta sprawy przekazano do Sekcji Lekarskiej Sądu Okręgowego w Poznaniu celem skorygowania opinii z dnia 21.04.2015 r. sporządzonej przez biegłych sądowych psychiatrę dr W. M. i psycholog mgr B. G. zgodnie z postanowieniem dowodowym Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27.02.2015 r. (k. 126) na podstawie akt sprawy z uwzględnieniem dokumentacji medycznej nadesłanej przez Zakład Karny w G., dotyczącej skazanego D. H. (1) s. F. urodzonego (...) zamiast D. H. (1) s. K. ur. (...) O zaistniałej pomyłce związanej z dokumentacją medyczną Zakład Karny w G. powiadomił Sąd Apelacyjny pismem z dnia 15.01.2016 r. (k. 166).

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny zwrócił się z prośbą do biegłych sądowych dr W. M. i B. G. o wydanie opinii zgodnej z rzeczywistym stanem rzeczy – z uwzględnieniem dokumentacji medycznej dotyczącej wnioskodawcy D. H. (1) s. K. ur. (...) albowiem pierwotna opinia okazała się nieprzydatna dla rozstrzygnięcia sprawy.

W opinii uzupełniającej z dnia 18.04.2016r. biegli psychiatra W. M. oraz psycholog B. G. zaznaczyli, że do akt nadesłano kserokopie dokumentacji z okresu osadzenia odwołującego w ZK. Z zaświadczenia lekarskiego wydanego w dniu 18.3.2014r., wynika, że powód był zdolny do prac porządkowych jako pracownik ogólnogospodarczy i budowlany. Książka zdrowia skazanego zawiera wpisy o kontynuacji leczenia odwołującego przez psychiatrę w okresie od 22.10.2013r., początkowo z rozpoznaniem zaburzeń psychicznych w przebiegu uzależnienia następnie z rozpoznaniem schizofrenii. Pierwsze pogorszenie samopoczucia powoda nastąpiło po przerwie w zażywaniu leków.

W opinii o stanie zdrowia osoby pozbawionej wolności z 29.5.2014r. wynika, że w okresie od października 2013r. obserwowano u pacjenta jeden epizod depresyjny i jeden zbliżony do paranoidalnego. Poza epizodami lęków, pacjent w dniu 17.7.2014r., zgłosił ostre zaburzenia psychotyczne. W trakcie tego zaostrzenia wydano opinię sądowo-psychiatryczną k. 122-124. Pozostała dokumentacja z okresów wcześniejszych, nie ma znaczenia dla oceny aktualnej wydolności psychicznej powoda.

Biegli rozpoznali u odwołującego schizofrenię bez istotnego defektu psychotycznego, zaburzenia myślenia i spostrzegania w przebiegu uzależnienia mieszanego, sprawność umysłową na pograniczu upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości na podłożu dyskretnych zmian organicznych (...).

W łącznej opinii biegłych brak podstaw do stwierdzenia całkowitej niezdolności odwołującego do prostych prac fizycznych. Dostarczona dokumentacja ZK jest ogólnikowa ale poza epizodem z lipca 2014, nie zawiera dowodów dezorganizacji zachowania i istotnego orzecznictwo ograniczenia możliwości przystosowawczych odwołującego; jest mało prawdopodobne aby takie zmiany nie zaobserwowane i odnotowane. W przeszłości decydujące dla nawrotów u badanego zaburzeń psychotycznych były głównie przerwy w zażywaniu leków lub powrót do uzależnień. Kontynuacja systematycznej terapii, która powinna być prowadzona w trakcie zarobkowania odwołującego co najmniej na 1/2 etatu powinna zapobiegać takim zaostrzeniom. W okresie badań wszystkich biegłych opiniujących w obecnej sprawie u powoda nie obserwowano zaburzeń całkowicie uniemożliwiających pracę zarobkową.

Na rozprawie w dniu 14 czerwca 2016r. pełnomocnik odwołującego złożył wniosek o przeprowadzenie dowodu z dodatkowej opinii innego zespołu biegłych psychiatry i psychologa

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 14 czerwca 2016r. postanowił przeprowadzić dowód z dodatkowej opinii innego biegłego psychiatry i psychologa na okoliczność czy D. H. (1) jest osobą całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji czy też stał się całkowicie niezdolny do pracy w okresie do ukończenia 16 roku życia do ukończenia nauki w szkole jeżeli przekroczył wiek 16 lat nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat, w przypadku stwierdzenia niezdolności do pracy czy jest ona trwała czy okresowa i na jakiej przestrzeni czasu. Biegli winni ustosunkować się do opinii dołączonych do akt sprawy w szczególności do opinii wydanej przez lekarzy z zakładu karnego ponadto w razie nie stwierdzenia całkowitej niezdolności do pracy powinni wyjaśnić na czym polega poprawa stanu zdrowia.

W opinii biegłej psycholog M. J. z dnia 22.08.2016r. biegła stwierdziła we wnioskach opinii, iż ogólna sprawność intelektualna badanego, mierzona Skalą Inteligencji (...) (...) aktualnie znajduje się na poziomie przeciętnym dla wieku badanego (...). Uzyskany wynik jest wyższy od wyników uzyskanych badaniach poprzednich, co może się wiązać:

- 1) z lepszą kondycją psychiczną badanego w dniu 22.08.2016 r. (której sprzyjał stosunkowo długi okres abstynencji i skuteczny proces leczenia),
- 2) z pozytywnym nastawieniem badania,
- 3) ale też (do pewnego stopnia) może być to efektem wyuczenia się metody.

Ostatni czynnik nie może jednak w takim stopniu zmienić wyników aby osoba z upośledzeniem umysłowym uzyskała wynik w granicach inteligencji przeciętnej. Mówimy tu wyłącznie o wyniku, który z powodu zbyt krótkiej odległości pomiędzy kolejnymi badaniami, może być wyższy poprzedniego, maksymalnie o kilka punktów.

Wyniki uzyskane przez badanego w testach psychoorganicznych wykazują zaburzenia poznawcze charakterystyczne dla zmian o charakterze organicznym w (...).

Osobowość badanego jest nieprawidłowa.

Wyniki testu (...) ujawniają u badanego wysoki wskaźnik zaburzeń psychicznych, które są charakterystyczne dla paranoi lub schizofrenii paranoidalnej (ostateczna diagnoza należy do biegłego lekarza psychiatrii).

W opinii końcowej biegła psycholog bardzo wnikliwie zapoznała się z całością akt sprawy oraz wszelką dokumentacją dołączoną do akt. Biegła wykonała badanie psychologiczne Odwołującego D. H. (1) i stwierdza, że jego ogólna sprawność intelektualna aktualnie znajduje się w obszarze inteligencji przeciętnej. W obrazie funkcjonowania Odwołującego dominują zaburzenia w sferze emocjonalno-motywacyjnej oraz zaburzenia osobowości, którym towarzyszy długoletnie leczenie psychiatryczne i uzależnienie od środków psychoaktywnych.

Z uwagi na rodzaj schorzeń występujących u odwołującego, całościowa ocena stanu zdrowia odwołującego oraz odpowiedź na pytania Sądu należy wyłącznie do biegłego lekarza psychiatrii.

Biegły lekarz psychiatra M. P. w opinii z dnia 6.09.2016r. rozpoznał u odwołującego organiczne zaburzenia osobowości o psychotycznym (paranoicznie/paranoidalnym) rysie osobowości. P. w wywiadzie, zaburzenia psychotyczne schizofrenopodobne w wywiadzie.

W opinii lekarskiej biegły w oparciu o przeprowadzone badanie specjalistyczne z uwzględnieniem dostępnej dokumentacji lekarskiej oraz akt sprawy biegły stwierdził:

Dolegliwości psychopatologiczne odwołującego pod postacią organicznych zaburzeń osobowości o psychotycznym rysie osobowości są dolegliwościami przewlekłymi, właściwie poddającymi się stosowanej farmakoterapii.

W zakresie uzależnienia od środków psychoaktywnych zależne od dalszej abstynencji i stosowania tylko substancji zaleconych przez lekarzy specjalistów, czyli zależne od znaczącego poziomu porozumienia terapeutycznego. Podłożem procesu degeneracji psychoorganicznej jest wieloletni stan intoksykacji substancjami psychoaktywnymi, a zaburzenia funkcjonowania społecznego nie wynikają z postępującego defektu schizofrenicznego lub aktywnego procesu psychotycznego.

Analiza retrospektywna dokumentacji medycznej pokazuje stan dysfunkcjonalności społecznej spowodowany zaburzeniami struktury osobowości, zaniedbaniami wychowawczymi, dysfunkcjonalnym systemem rodzinnym jak również poddawaniem się przez odwołującego przewlekłej intoksykacji.

Całościowy obraz psychopatologiczny występujący u odwołującego w okresie adolescencji i przed 16 rokiem życia nie daje podstaw do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy, w ówczesnym okresie z przyczyn psychopatologicznych, zasadne było jednak orzeczenie częściowej, okresowej niezdolności do pracy, dodatkowo warunkowanej wynikami w zachowaniu abstynencji w zakresie substancji niedozwolonych.

Obecnie odwołujący wymaga dalszej farmakoterapii, konieczności znaczącej intensyfikacji oddziaływań psychoterapeutycznych oraz wsparcia w zakresie procesu psychoedukacyjnego ze szczególnym uwzględnieniem problematyki uzależnienia. Realizacja tych zadań ma zasadniczy wpływ na dalszą adaptację zawodową, poprawę funkcjonowania społecznego i rozwiązywania aktualnych problemów życiowych odwołującego i ma zapobiec dalszemu wyuczonemu spadkowi funkcjonowania, poniżej realnych jego możliwości, a

nasilających dalsze procesy dezadaptacji.

Obecny stan kliniczny odwołującego cechuje brak objawów wytwórczych i innych osiowych objawów schizofrenopodobnych, brak istotnych orzecniczo deficytów poznawczych, brak wyraźnie nasilonych cech manii-depresji, lęku oraz brak występowania defektu schizofrenicznego wcześniej rozpoznawanej schizofrenii. Wymuszona abstynencja od niedozwolonych substancji psychoaktywnych w zakładzie karnym oraz stosowana abstynencja obecnie pozwala, w odczuciu biegłego, opiniowanemu sprawnie funkcjonować. Analiza dotychczasowego przebiegu dolegliwości psychopatologicznych i leczenia wykazała, że dynamika choroby uległa w ostatnim dłuższym okresie złagodzeniu przy zachowanej abstynencji i stosowaniu właściwej farmakoterapii.

Biegły zajmuje stanowisko, iż diagnozowane u odwołującego dolegliwości psychopatologiczne, obecnie, jak i w dłuższym retrospektywnym przedziale czasu nie czynią opiniowanego aż całkowicie niezdolnego do zatrudnienia, całkowicie niezdolnego do wywiązywania się z ról społecznych, zawodowych. Całościowy obraz psychopatologiczny występujący u odwołującego nie daje podstaw do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy oraz do orzeczenia braku samodzielnej egzystencji.

Nadal zasadny jest właściwy proces farmakoterapii, a zwłaszcza wdrożenie przez odwołującego procesu wsparcia psychoedukacyjno-psychoterapeutycznego.

Odwołujący nie wymaga badania przez biegłego innej specjalności.

W łącznej opinii biegłych psycholog M. J. oraz lekarza psychiatrii M. P. z dnia 6.09.2016r. w oparciu o przeprowadzone badanie specjalistyczne z uwzględnieniem dostępnej dokumentacji lekarskiej oraz akt sprawy biegły psycholog i psychiatra zgodnie stwierdzili, że nie zachodzi całkowita niezdolność do pracy oraz nie zachodzi całkowita niezdolność do samodzielnej egzystencji.

Wskazać należy, iż opinie biegłych lekarzy sądowych zostały sporządzone fachowo, w oparciu o aktualną wiedzę, przedstawione w nich wnioski poparte są odpowiednimi argumentami. Biegli sądowi w należyty sposób wyjaśnili przedstawione przez Sąd zagadnienia, wskazali na czym oparli swe tezy i co stanowiło ich podstawę.

Zarzuty apelacji w świetle szczegółowych wyjaśnień biegłych zaprezentowanych w opiniach, są nietrafne i stanowią jedynie bezzasadną polemikę z wnioskami tych opinii.

Podkreślić w tym miejscu należy, iż samo niezadowolenie strony z treści opinii biegłego, gdy nie zgłasza ona żadnych konkretnych zarzutów w stosunku do opinii, nie powoduje konieczności powoływania kolejnego biegłego czy kolejnych biegłych (por. SN z 15.02.1974 r., II CR 817/73, niepubl. oraz SN z 18.02.1974 r., II CR 5/74, Biuletyn SN 1974 r., nr 4, póż. 64). Odmienne stanowisko oznaczałoby, iż należy przeprowadzić dowód z wszelkich możliwych biegłych, aby upewnić się, czy niektórzy z nich nie byłiby zdania takiego samego jak strona (por. T. Ereciński Komentarz do Kodeksu Postępowania Cywilnego, Część Pierwsza, Postępowanie Rozpoznawcze, Warszawa 1997 r., str. 439). Nadto wskazać należy, że, Sąd nie może zająć stanowiska odmiennego co do stanu zdrowia wnioskodawcy, na podstawie własnej oceny stanu faktycznego, niż wyrażone w opiniach biegłych (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1987 r., II URN 228/87, PiZS 1988/7/62).

W tym stanie rzeczy prawidłowo Sąd I instancji uznał, iż odwołujący przebadany w obu instancjach łącznie przez trzy zespoły biegłych nie spełnił podstawowej przesłanki niezbędnej do nabycia prawa do renty rodzinnej a mianowicie nie został uznany osobą całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji oraz nie został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy w okresie do ukończenia 16 roku życia, do ukończenia nauki w szkole jeżeli przekroczył wiek 16 lat, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat.

Wobec uznania, że zarzuty apelacyjne były bezzasadne oraz mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne - na podstawie art.385 k.p.c. – należało orzec o oddaleniu złożonej w niniejszej sprawie apelacji (pkt.1 wyroku).

Orzeczenie o kosztach postępowania pkt.2 wyroku znajduje uzasadnienie w treści § 2, § 13 ust. 1 pkt.2 oraz § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokatów oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Marta Sawińska	SSA Jolanta Cierpiał
-------------------------------------	--------------------	----------------------